

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniæ Agrippinæ, 1653

Sermo I. Prima Columnatio Domus Sapientiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

OPUSCULUM V.
COLVMNÆ

Domus Sapientiæ

Seu

Ædificii Spiritualis.

S E R M O I.
PRIMÆ COLVMNATIO
Domus Sapientiæ

A R T I C U L U S I.

*Finitus-ne, an infinitus, indefinitus-ve sit in Domo Sapientiæ
Columnarum numerus.*

VNERVM exprimit accuratè Architec-
tis Sapientiæ amanuensis: *Excidit Colum-
nas septem.* Sed id bifariam exponi potest.
Primo; ut intelligantur præcisè sex & una;
Pars III: impar

impar numerus: Deinde, ut Septenarius numerus finitus, certusq; sumatur pro indefinito, ac incerto, & designet multas: quomodo ferè locum illum Proverbiorum accipiunt Interpretes, & Architecturæ Salomonicæ præclarus illustrator Villalpandus. (a) Neque est id in Sacra-Scriptura inusitatum, in qua Septem frequenter universitatem significant. Tum quia septem diebus Mundus est conditus: tū quia partes Septenarii sunt totus impar, scilicet ternarius, & totus par, nempe, quaternarius. Vnde, quod nos legimus in Cantico Annæ matris Samuelis primo Regum secundo cap. *Donec sterilis peperit plurimos*, alii ex Hebræo legunt, *septem*: ita LXX. Interpretes, Divi Chrysostomus (b) & Cyprianus: (c) Iterum libro III. Reg. XIX. *Derelinquam mihi in Israël septem millia virorum*: quod idem est, ac quàm plurimos. Eodem sensu profani, Ter & Quater usurpāt: *O terque quaterque beati! Septies in die cadit justus*, id est, sæpius, Proverb. XXIV. *Septuagies septies* condonandum proximo delinquenti, dicitur apud Matthæum & Lucam. (d) *Si septies in die*, (e) id est, frequenter, *peccavit in te, & septies in die conversus fuerit dicens, pœnitet me, dimitte illi*. Hoc modo si accipiantur Columnæ septem, indicant universitatem quandam virtutum. Verum illas nos solum Columnas nominabimus, & ut tales, describemus, quæ peculiarem habent cum Columnis materialibus convenientiam; ac proinde Columnarum simbolo solent denotari; in sacro volumine.

(a) Villalp. Tom. 2. lib. 3. cap. 29. (b) in Genes. hom. 19; (c) ad-
ver. Hebr. lib. 18. (d) Matt. 18. (e) Lucæ 17.

Tertia Pars:

Dd

AR=

ARTICULUS II.

COLUMNA VIRTUS

*Quæ spectanda sint in Columna qualibet; & quæ-nam in virtuti,
ut symbolicè Columna dicatur.*

IN Columnis singulis hæc attendi debent. *Primum*, materia, quæ initio fuit lignum, deinde lapis, marmor, æs, argentum: in divino Codice sunt præterea, ignis, nubes, fumus. *Secundum*, partes integrantes, quas ad tres reduco, confusionis vitandæ gratia. *Prima* est *Basis* columnæ, sub quo nomine comprehenditur σερεοβάτης συλιβάτης, τπειρα. *Secunda* est *Scapus*, pars illa, quæ perpendiculariter basi infistit. Italis dicitur corpus columnæ, *Tertia* tandem *Epistylum*, capitulum, vel catellum, quod scapo imponitur: cui adjungi solent volutæ, torques, Zophori, encarpæ, similiaque emblemata. *Tertium* vero consideranda est forma, quæ diversa est, uti & Columnarum genera. Quæ Vitruvius tria facit, *Doricum*, *Corinthicum*, *Ionicum*: alii *Tusculanicum*, & *Italicum* addunt, ut sint genera quinque. *Quartum* denique, quod spectari debet in Columnâ, est *Figura*, & certa conformatio. Si quidem, aliæ sunt rotundæ, aliæ planæ: aliæ striatæ, ut sunt in hac basilicâ, quæ cavitates illas modicas seu liras habent: aliæ ex uno aliquo saxo, quales nullæ hujus templi, si columellas illas, sive clatros, ante choros pensiles excipias: denique, aliæ sunt structiles, è pluribus saxis constructæ, opere cæmentitio, lateritio, aut lapideo.

Ut hæc autem Virtutibus applicentur, Præmittendum quod observant Philosophi in præambulis ad Logicam

dum
va?
utrum
ego
cam
litæ
ctis
absq;
inferi
cum
unum
interi
rum
jectur
cam.
Archi
ries,
ctum,
multo
ctura
tes, ob
perfe
tes,
col

dum quærent, an Logica sit simul practica & speculati-
 va? ac Theologi prima Par. q. 1. art. 6. dum disputant,
 utrum Theologiæ utrumque conveniat? Docui autem
 ego utroque loco, eandem scientiam esse simul practi-
 cam & speculativam: nam etiam si eæ videantur oppo-
 sitæ specie differentiæ in aliis quibusdam, tamen in di-
 ctis scientiis, præsertim in Theologica conjunguntur
 absq; ullo incommodo. Siquidem quæ disparata sunt in
 inferioribus ac dispersa, uniuntur in superioribus. Ita,
 cum sensus quilibet corporis exterior non possit nisi
 unum aliquod objectum percipere, sensus communis
 interior, eoq; superior de omnibus sensuum externo-
 rum objectis judicat. Sic cum homo unum aliquod ob-
 jectum, specie unica, Angelus plurima intelligit per uni-
 cam. Simile quid in re nostra contingit. Licet enim in
 Architectura vulgari, quod est fundamentum, aut pa-
 rietes, non sit Columna: & quod est paries, non sit te-
 ctum, quod est fenestra, non habeat rationem portæ, &
 multo minus sit aula, vel conclave; tamen in Archite-
 ctura sacra, in qua virtutes sunt ædificii spiritualis par-
 tes, ob eminentiam quandam illius disciplinæ, & varias
 perfectiones in una Virtute contentas, seu delitescen-
 tes, Virtus una eademq; potest dici fundamentum,
 columna, aula, paries, ut in harum commentatio-
 num progressu palam fiet.

(***)

☉(○)☉

Dd

ART. 2.

ARTICULUS III.

COLVMNARVM TERNIO.

*In primâ serie Columnarum Domus Sapiencia sunt
Columnae tres. Quarum symbola,*

NVBES. FVMVS. IGNIS.

FIDES. SPES. CARITAS.

Tres Virtutes Theologicae.

PRINCIPIO tres sese offerunt *Columnae Domus Sapiencia*, sine quibus Domus hæc non consistit, *Fides, Spes, Caritas*. Nolim, ut meam hanc credatis esse fictionem, cum sit assertio magnorum in arte nostra Magistrorum inter quos S. Thomas Aquinas, qui proæmio commentariorum in Epistolam ad Ephesios explicans illud Psalmi LXXIV. *Ego confirmavi Columnas ejus*, nominat tres *Columnas* in Sacra-Scriptura celebratissimas, *Columnam Nubis, Columnam Ignis, & Columnam Fumi*. De *Columna Nubis & Ignis* frequens est mentio in Exodo. (a) Cùm enim populus Hebræus egressus ex Ægypto in terram promissionis pergeret, circumiens in solitudine annis quadraginta, Deus ei viam, qua ingrederetur, præmonstrabat, die quidem per *Columnam Nubis*, quæ præibat castra, noctu verò per *Columnam Ignis*. Scio Rupertum Abbatem, cùm disputaret super allegorica intelligentia *Columnae Nubis & Ignis*, docuisse, utramque fuisse illustrem figuram Christi. Is enim verè dici potest

(a) Exodi 13. 21. Exod. 14. Exod. 40. Num. 9. Num. 14. Deut. 1. Psal. 77. Psal. 98. Sap. 10. Sap. 18.

Columna propter rectitudinem & stabilitatem: nec non, quia ipse sustentat Ecclesiam, veluti Domum, & fulcit infirmitates nostras. In eum competit aptissimè, quod scriptum est de *Columna Nubea* Numeror XII. *Descendit Dominus in Columna, & Psalmo xcviii. In Columna Nubis loquebatur ad eos.* Christus D. rectè comparatur *Nubi*, quæ homo; *Igni* quæ Deus. Ipse viam monstrat egredientibus ex *Ægypto*, & in terram promissionis euntibus: id est, discedentibus à servitute Diaboli, Peccati, ac Mūdi, & in servitutum DEI, ac rerum cœlestium comparationem pergētibus. Vera quidem hæc sunt, sed allegoriam spectant, quam excutiemus, cum Architecturæ sacræ partem allegoricam, quæ est de Christo & Ecclesia, pertractabimus: nunc Tropologiam sectamur, & Virtutum ædificium erigimus, cujus partes non nisi homogeneæ, id est, Virtutes esse possunt.

ARTICVLVS IV.

FIDES

Columna Nubis.

EXISTIMAT S. Thomas *Columnam Nubis* significare primam Virtutum Theologicarum, *Fidem*, analogia desumpta, à materia, ejusque conditionibus, & *Columnæ* illius officii, quæ perbellè Fidei accommodari possunt. I. IMPRIMIS, erat *Columna Nubis* obscura. Exodi XIV. vocatur tenebrosa. Et cap. XL. dicitur operuisse Tabernaculum testimonii instar umbraculi defendentis ab æstu. Psalmo CIV. canit David, *Expandit Nubem in protectionem eorum.* Et ad idem referūt nonnulli illud Psalms

CXX. *Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israël. Dominus protectio tua: per diem sol non uret: quia scilicet Columna tenebrosa Nubis operiet. Hoc ipsum habet Columna Fidei, quæ est invidens & obscura. Siquidem Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium, ad Hebræ. XI. Quæ enim apparent, ut inquit S. Gregorius, (a) jam fidem non habent, sed agnitionem. Unde est illud Augustini sæpius repetitum, (b) Quid est Fides, nisi credere, quod non vides? Ob quam causam Apostolus Paulus dicit, nos, qui fidem habemus, videre per speculum & in ænigmatæ, i. ad Corint. XIII. ubi observat S. Anselmus, Speculi nomine significari imaginem, & vocabulo ænigmatæ, obscuram similitudinem, atque ad discernendum difficilem. Quæ verba desumpta sunt ex S. Augustino, qui de illa Pauli sententia fusè disputat lib. xv. de Trinitate capite 9.*

II. PRÆTEREA, *Columna Nubis* monstrabat viam, vel potius Dominus in illa ad Terram promissionis: nam sic dicitur Exodi XVIII. *Dominus precedebat eos ad ostendendam viam per diem in Columna Nubis.* Hoc quoque officium est Fidei, quæ ostendit viam rectissimam, eamque compendiosissimam perveniendi ad patriam. Sine manu ductione Fidei nemo non in solitudine hujus peregrinationis aberrat: hæc duce, & manu ductrice pervenerunt ad patriam electi. Agnovit hoc munus fidei Eusebius Emiffenus scribens in symbolum homilia ubi multas ejus qualitates, seu dotes conjungit, *Fides, inquit, religionis Catholica, lumen est anima.* (Sed lumen obscurum, & veluti nubis in lucerna inclusum, ut insinuat Petrus Apostolus Epist. 2. cap. 1. fidem comparans *Lucerna lucens in caliginoso loco*) pergit Eusebius, *Hanc nobis velut magnam lampadem, Christus adveniens, errantibus viam monstraturus*

(a) Hom. 26. in Euang. S. Thom. 22. q. 1. art. 4. & 5. (b) Tract. 4. in Joann. Hom. 32. & 50.

exhibuit, per quam possit DEUS ignotus requiri, quæsitus, creditus, inveniri.

III. ADHÆC, *Columna Nubis* nunquam defuit populo DEI, quoad attigit fines Terræ sibi promissæ, ex quo profectioem instituit ex Ægypto. Ita dicitur Exodi XIIII. *Nunquam defuit Columna nubis per diem.* Hinc refellitur Hebræorum opinatio, existimantium *Columnam* illam defecisse post mortem Aaron, antequam populus ad promissionis terram perveniret: sed nullâ nituntur vel probabili conjectura. Nunquam defecit, neque unquam deficiet, aut deerit, quàm diu peregrinatur à Domino gens electa, Ecclesiæ Catholicæ filii, *Columna Fidei*, quæ viam demonstret. Hoc est, quod consensu docent Orthodoxi: in Ecclesia Christi non posse fidem deficere. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi,* ait Christus D. Matthæi XXVIII. Est nobiscum, aliis modis, tum per *Columnam Fidei*. Quid mirum, cùm Ecclesia ipsa sit *Columna & firmamentum veritatis?*

IV. At verò, *Columna Nubis* dissoluta est, & evanuit, populo in patrias promissasque sedes per ducto. Desinet *Columna Fides*, quam primum ad cœlestem pervenerimus. Nec enim in Beatis manet fides; ut indicat Aposto, i. ad Corinth. XIIII. ubi ita disputat: (a) Cùm venerit, quod perfectum est, nempe, status gloriæ, evacua-bitur, quod ex parte est, id est, omnis notitia imperfecta, obscura, & caliginosa, qualis est Fidei, abolebitur, ejus-que loco dabitur clara atque distincta. Idem videtur clarè definitum à Benedicto XI. in Extravagan. quæ incipit: *Benedictus DEUS*, in quâ definit, quod visio DEI,

Dd 4   ejus-

(a) S. Thom. 2. 2. q. 5. art. 2. Valentia, Tom. 2. disp. 5. q. 7. p. 4. Lessius lib. 2. de sum. Bono lib. 2. cap. 19. num. 159.

ejusque fruitio, actum Fidei & Spei in Beatis evacuetur, prout Fides ac Spes propriè sunt Theologicae virtutes.

V. CUM autem populo se videndum dabat *Columna Nubis*, in illa loquebatur DEUS ducibus tribuum. Psalmo xcviij. *In Columna Nubis loquebatur eis.* Ob quam causam fortasse Sapiencia Thronum suum aiebat esse in *Columna Nubis*, Ecclesiastici xxiv. nimirum, tribunal, aut suggestum, ut sensus sit: loquutum DEUM ex Columna erecta & sublimi, velut ex tribunali regio, cathedra, graduque eminente: jus dicens, bonos absolvens, malos condemnans. Est etiam *Columna Fidei*, sedes Sapienciae, tribunal summi Judicis, Oraculum DEI: è quo & Ecclesiæ supremo Capiti infallibiliter voluntatem suam aperit, & nobis, cum revelationibus factis loquitur. Felices nos, si dum vocem ejus audimus, non obduremus corda nostra.

VI. JAM verò *Columna* eadem in peregrinatione molesta muniebat Hebræos, umbraculi instar, & à solis æstu tuebatur. Quod satis apertè colligitur ex Divinis paginis, è quibus hæc accipite & perpendite. Numerorum iv. *Nubes gloriae tuae protegit eos, & in Columna Nubis precedis eos.* Psalmo civ. *Expandit Nubem in protectionem eorum, & ignem, ut luceret eis per noctem.* Psalmo cxx. *Dominus custodit te: Dominus protectio tua: per diem Sol non uret te neque luna per noctem.* Sapienciae x. *Deduxit eos in mirabili: fuit illis in velamento diei & in luce stellarum nocte.* Sapienciae xvij. *Solem sine lasura boni hospitii præstitisti eis: hoc est, fecisti, ne Sol eos deformaret, læderetve: atq; ut ob-*

(a) Pineda Job 38. Thyraus lib. 2. de appar. visib. cap. 2. q. 4. (b) Ier. Lerm. Ps. 98. (c) Pineda lib. 3. de Salom. cap. 28. (d) Affirmant Lyrus Exod. 13. Hugo ibid. Genebr. Ps. 104. (e) Negant Caiet. Ex. 13. Abul. q. 13. (f) An una erat Columna, altera umbraculum? Ita Petrus Exod. 13. disp. 5.

umbrato per nubem Sole, loca solitudinis, quasi pro bono hospitio illis essent: nimirum, inoffensè per ea loca iter faciebant. Sapientia XIX. *Castra obumbrabat nubes.* Quid est autem, quo tanquam umbraculo, à Concupiscentia violenter adurentis, magis quàm furentis Sirii æstu, tentationis tempore protegimur? quidnam arcet igneos inimici infernalis omnia circumquaque amburentis radios? quid luxuriæ, lasciviæque tela flammea à capitibus nostris avertit? *Columna Fidei*: verè umbraculum tempore meridiano. Hoc Paulus Apostolus indicat ad Ephesios VI. ubi Columnam hanc vocat Scutum, quod videlicet, urente camicula, capiti imponere solent milites, veluti umbraculum Soli arcendo: & sanè innuit Apostolus, sic sine noxa scintillantes sagittas excipi posse, cum mox extinguantur. *In omnibus, inquit, sumentes Scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissima ignea extinguere.* ad Ephesios VI. Hoc umbraculo protecti veteres illi Heroës à fide commendatissimi, *obduraverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis,* ut ad Hebræos XI. scribit Apostolus. Præclare Hieronymus: *Ne principium quidem habere poterit inimicus anima vulneranda, si tenuerimus Scutum fidei, in quo non solum venientia tela franguntur, sed etiam telorum ipse ignis extinguuntur.* Putatur autem Doctor Gentium per tela ignea, designasse, præter alia, impuras illas cupiditates, quas Dæmon artificio suo tartareo in animos hominū, velut ferventes quosdam, ignitosque radios spargere ac vibrare solet, sicque mentem ad fæda inflàmare ardentius. De quibus, sensu S. Hieronymi, loquitur Oseas Propheta cap: VII. *Omnes adulterantes, quasi Clibanus succensus à coquente.* Denique, insinuat Apostolus, nullam esse tentationem nequissimi, Græcè, *πειρασμόν*, id est, Mali, antonomasticè, & scelesti, quæ est periphrasis Cacodæmonis, *cujus vis omnis, Fidei umbraculo*

D d s sed

sed veræ ac vivæ , non possit averti , aut infringi.

VII. ILLUD quoque in *Columna Nubis* considerandum, quod fuerit altitudinis tantæ, ut in ejus cono perspicendo oculi caligarent, licet minimè debiles. Altissima etiam est *Columna Fidei*: elevata supra terram, transcendens omnes regionis aëris, nubes penetrans, cœlorum sublimitatem pervadens. *Fides*, inquit Bernardus, ser. 76. III. in Cant. *attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit novissima: ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu circumcludit. Fidenter dixerim, etiam nam, beatamque Trinitatem, quamvis non intelligo, credo et fide teneo, quæ sana capio mente.* Cur autem tam altà fuerit *Columna Nubis* facilè est conijcere, quoniam videri debebat è longinquo à maxima hominum multitudine. Et sanè cernebant ei Hebræi ex omnibus suis tentoriis, et mansionibus. *Castra* autem eorum cùm continerent propè tricies centena millia hominum, amplissimum haud dubiè locum occupabant: non minorem certè quàm decem vel duodecim milliarium. Hoc autem multo magis competit *Columna Fidei*, quæ idcirco tantum est sublimitatis, quia à mari usque ad mare, & à terminis orbis terrarum aspicientibus in oculos incurrere debet, & viam demonstrare.

VIII. PORRO, *Columna* illa, quamvis diceretur *Nube* seu *Nubea*, quoniam similis erat Nubi, quantum ad colorem; candida ac lucida; & quantum ad qualitatem materiæ: talis enim videbatur esse materiæ, qualem habet *Nubes*; tamen plurimùm differebat à *Nube* naturali. Haud secus, licet *Columna Fidei* dicatur *Fides*, quia est assensus intellectus obscurus, pendens ab auctoritate dicentis, seu credulitas quædã, tum quia esse videtur qualitatis, cujus est fides naturalis, plurimùm tamen *Columna Fidei*, quæ est *Divinæ*, differt ab humana.

vel naturali; ita tamen, ut inter discrimina Columnæ Nubis, ac Nubē, & differentias Columnæ Fidei, ac Fidē naturalem magna sit affinitas. Imprimis enim, erat Columna Nubis purior & lucidior, quàm soleat esse Nubes. Et Columna Fidei divinæ sine admistione ullius falsitatis purissima, & certitudine multo, quam humana fides, lucidior. Deinde, densior erit Columna Nubes, & solidior nube. Fides humana est tenuissimæ substantiæ, subsistentiæ nullius, & evanida, si cum solidissima fide divina comparetur. Ad hæc, Nubes non eandem perpetuò figuram servant, sed subinde, pro varietate ventorum, quibus aguntur, vel accessione vaporum è terra variè figurantur. At Columna eandem semper figuram retinebat. Simili modo, variatur fides humana, secundum diversitatem dicentium, prout est major vel minor in uno, quàm alio auctoritas: nec enim omnibus eadem firmitate fidem adhibemus. Sed Columna Fidei semper ejusdem est figuræ, quia nititur auctoritate divina, cui nulla potest fieri accessio, nulla etiam decretio, cum non sit mutationis capax. Denique, Nubes sunt res naturales, ex causis naturalibus, naturali modo effectæ. Columna Nubis erat à Deo præter naturalem rerum ordinem, & cursum facta: nec modo naturali conservabatur, aut movebatur. Est quid simile in Columna Fidei divinæ, quæ non potest, nisi vi transnaturali in anima effici: non movemur ad fidem, neque illa in nobis, nisi supernaturaliter constituitur.

ARTICULUS V.

SPES

Columna Fumi.

ALTERA Columna in Sacris nostris celebrata est Columna Fumi: de qua Judicum xx. Cùm enim filii Israël

Israël pugnarent contra Beniamitas, viderunt quasi Columnam Fumi, inquit Scriptura de civitate conscendere. Hanc cum Doctore Angelico dicimus esse symbolum Spei, Est itaque secunda Columna in primo Columnarum ordine Domus Sapientiae SPES. Quæ Columnam refert. I. PRIMO. quidem Rectitudine ac stabilitate: recta enim in DEUM tendit, & in Altissimum erigitur. Est etiam stabilis, & stabilitatem iis, quibus supponitur, tribuit, & sustentat. Spes in aternitatem animum erigit, ait S. Gregorius lib. VI. Moral. cap. 16. & idcirco nulla mala exterioris, qua tolerat sentit. Atque iterum lib. 2. in Ezechiel. hom. 17. II. Spes celestium mentem solidat ne concutatur fluctibus tumultuum terrenorum. III. Præterea, Spes in altum conscendit, ut Columna Fumi: nã futura bona spectat. Notat id S. Chrysostomus, qui Sermone de Fide, Spe, & Caritate Spem definit per ascensum: Spes, inquit, est futura pollicitationis assensus religiosus, promissa gloriæ devota intentio, sanctorum destinata sublimitas, bonorum expectatio futurorum. IV. Ad hæc, Spes, ut Fumus ex igne terreno, ita ex Caritate, quæ est celestis ignis, provenit. Ex Caritate Spes, inquit S. Ambrosius in c. 17. Lucæ & rursus in se sancto quodam circulo revolvitur. V. Tandem definit in fine Spes, sicuti Fumus. Postquam enim mense volavit ex corpore, & quæ sperata fuerunt, possidet, Spes definit: est enim Spes solium futurorum. Quocirca Apostolus Rom. VIIII. Spes, inquit, quæ videtur, non est Spes: nam quod videt quidquid sperat? Spes est boni acquirendi expectatio, ait Clemens Alexandrinus lib. 2. Strom. & consentiunt Philosophi ac Theologi.

ARTICVLVS VI.

BASIS COLUMNÆ SPEI

Promissio Dei.

BASIS Columnæ quæ SPES dicitur est *Promissio divinâ*, quæ planè infallibilis; cui substernitur pro fulcimen-
to, tanquam *Stylobata*, *Iusiurandum*, quod immobile; ut nō sit periculū, ne unquā ea corruat. Desumitur id ex Paulo Apostolo, qui ad Hebræos VI, agens de firmitate Spei, tanquam Columnæ altissimæ, hunc in modum scribit: *Volens DEUS ostendere pollicitationis hereditatem immobilitatem consilii sui, interposuit Iusiurandū, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri DEUM, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam Spem.* Ubi asserit, idcirco jurasse DEUM, ut Spei Columna firma esset, & minimè dubio, aut stabili in fundamento, vel basi insisteret. Quamvis autem duas res nominet Paulus, intelligenda tamen est nostri respectu tantum illa dualitas: nam in DEO Promissio & Iusiurandum nulla ratione, quod attinet ad rem, sed tantummodo ratione concipiendi & loquendi nostrâ distinguuntur.

ARTICVLVS VII.

CARITAS

Columna Ignis.

TERTIA Columna est *Ignis*, in qua DEUS præcedebat Hebræos ad regionem promissionis properantes.

Hæc,

Hæc, sensu Aquinatis, est typus tertiæ virtutis Theologicæ, cui vulgatissimum, amabilissimumque nomen, CARITAS, quam virtutum omnium Columnã vocat B. Ephrem. Doctrina de humilitate. Et quoniam duplex est Caritas, DEI & Proximi, ideoque duo Dilectionis præcepta, in lege veteri à DEO tradita, & in Nova Christo repetita, duas quoque Columnas Caritatis constituit D. Gregorius Nyssenus. Qui explicans illa Cantico-rũ v. c. *Crura illius Columnæ marmoreæ, quæ fundata sunt super bases aureas*, ostendit quemlibet fidelium posse corporis mystici, quod est Ecclesia Crura fieri. Fundamentum quidem Ecclesiæ, *nemo potest*, ut ait Apostolus I. Corinth. 3. *aliud ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus*. Christus autem, ut differit Nyssenus, *Veritas est, in quâ Crura fundantur*. Multæ quidẽ sunt Columnæ, sicut *gulae videlicet virtutes Lege ac Prophetis comprehensæ; sed tamen duæ Columnæ huic ædificio sustentando sufficiunt: Illæ nempe, à quibus ipse sponsus dixit, Legem & Prophetas pendere, quæ sunt Caritas DEI & Caritas proximi*. Perinde enim est dicere, aliquid ab alio sustineri, atque aliquid ab alio dependere: Sponsa autem indicat ab iisdem illa sustentari. Confirmari potest ex Paulo Apostolo, qui Timotheum illum suum dilectum, velut Domum Sapientiæ, erigere & firmare cupiens, duas in illo Columnas constituit, dum in Epist. I. c. I. ut habeat Fidẽ & Conscientiam bonam; postquam Fidẽ intelligens primum illud præceptum magnam Dilectionem DEI, per Conscientiam, alterum illi simile, Dilectionem proximi.

HÆC Columna bipartita meritò dicitur Columna Ignis: est enim Ignis Caritatis symbolum. Quo usus Christus, interpretatione Euthymii, Lucæ XII, dicebat: *Ignis veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?* Et latius

habet

habet Caritas, ut Ignis, subtilitatem, quâ fulguris etiam instar, res durissimas penetrat, & in mollitiem vertit: habet lucem, qua mentem illustrat: habet calorem, quo inflammat, ut scitè incendium amoris dixerit Gregorius Papa: habet levitatem, qua ad superna tendit, & omnia pervadit. Ignis consumit paleas: Caritas concupiscentias. Addit S. Thomas. *Præf. comm. ad Ephes.* sicut ignis illuminat diaphanâ, examinat metalla, exterminat cremabilia: ita Caritas illuminat opera, examinat intentionem, omnia vitia exterminat.

SUNT etiam nonnulla Caritati, cum Columna illa Ignis, quæ Israëlitis noctu præbebat lumen communia. I. Imprimis data erat peregrinantibus, ad dispellendas noctis tenebras. Quis autem nescit, tenebras palpabiles esse peccata, quæ miseriarum noctem efficiunt? Has dispellit Columna ignis, Caritas, quæ, ut lux in tenebris lucet. *Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent,* dicitur Lucæ i. de peccatoribus. *Abijciamus opera tenebrarum,* monet Apostolus, ad Romanos XIII. *Tenebris obscuratum habentes cor,* pronunciat idem de iniquis, ad Ephesios IV. Hinc Caritate dicuntur operiri peccata, I. Petri IV. Proverb. X. id est, aboleri, effugari, dispelli. II. Præterea, erat tanta similitudo inter Columnam illam Ignis & Ignem naturalem, quo communiter utimur; ac multo etiam magis inter eam, & Ignem perpendiculararem, qui Columnæ instar in aëre conspici solet, quando materia benè cohærens, & oblonga accendi solet, atque inter ignita meteora numeratur, ut discrimen inter illa, non nisi ratione colligi possit; & etiamnum existiment aliqui, illam fuisse verum ignem. In libro tamen Numerorum cap. IX. bis appellatur, *Quasi species Ignis;* quæ loquutio satis innuit, non fuisse ignem verum, qualis nobis est in usu, sed specie diversum. Siquidem tres numerari solent

Ignis

Ignis species, nisi modos dicere malis. Est enim Ignis, ut carbo, & ferrum ignitum, vel quodcumq; aliud corpus densum ignem continens: quod multum quidem urit, sed parum lucet. Est alius Ignis per modum flammæ, non minus lucens, quam urens. Denique est Ignis, quasi lux Solis, & stellarum, nihil per se urens, plurimum autem lucens. Sic Sidera vocantur Ignes cœlestes. Sumitur hæc divisio ex Platone in Timæo, & Aristotele in Topicis. Ad ultimam autem illam speciem revocare licet Columnam Ignis, quæ usque adeo splendebat, & longè, lateque illuminabat, ut cuncta Hebræorum castra illustraret, & quidem adeo, ut lumine lucernarum haud indigerent, sed clarè viderent omnia, ut claro die.

SIMILE quid animadvertimus in Columnam Caritatis, sed Caritate Theologica, sive Divina, quæ Columna est in Domo Sapientiæ, si cum Caritate naturali compareretur. Nam discrimen illarum non nisi ab intellectu divinitus illustrato rectè potest perspici. Et quam plurimi fabulantur, qui putant Columnam illam lucentissimam Caritatis animæ suæ inhærere, cum non nisi naturalem quendam erga DEUM, & proximum amorem, eumque minimè constantem ac solidum habeant: quippe, qui non nisi materiæ utilitatis propriæ insistat, & pabulo jucunditatis temporaneæ ac corporalis alatur: quo subtracto, confestim interit. Profecto, ut Columna Nubis, & multo magis altera Ignis, non nisi vi quadam transnaturali excitari, & conservari potuit; ita Caritatis Columna non nisi viribus, quæ naturæ potentiam superant, potest constitui. Quod adeo verum, persuasumque semper fuit Theologis, ut reperti sint, qui existimaverint Caritatem, qua DEUM, & proximum diligimus, esse ipsum Spiritum sanctum: quod tamen nulla ratione ad-

(*) Magister sent. in 1. dist. 17. Vide S. Tho. q. 23. art. 2. ib. Interp.

noctu manere solitum supra Tabernaculum Domini
atque *Columna Ignis* erat, quæ per noctem apparebat He-
bræis & castra illorum illuminabat. Probabilissimum
est, si adfirmeretur, *Columnam* illam Nubis, noctu novam
quandam speciem, seu formam accepisse, quæ si solite-
riè esset, *Columnam Ignis* constitueret.

Est quidpiam haud multum dissimile in duabus no-
stris Columnis, *Fide* ac *Caritate*. Fidei Columna distin-
cta est à Columna Caritatis: tamen Caritas velut splen-
dor quidam, dum accedit ad fidem, tribuit illi peculi-
arem quandam speciem, unde dicitur *Fides Formata*, quæ
fit *Columna Ignis*, cum antea esset *Infernis* & obscura, ut
Columna aliqua *Nubis*. Non quod Caritas non distingui-
tur à fide, sed quod tum conjunguntur, in unum aliquod
velut compositum coalescant.

Spectatur Columna Ignis & Columna Nubis pulchrè scilicet
in symbolis heroicis Silvestri Petra-Sancta libro IX. cum hoc le-
mate, ESTE DUCES.

ARTICULVS IX.

BASIS COLUMNÆ CARITATIS

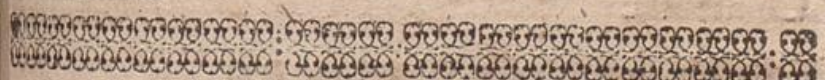
Bonitas Dei.

CVI. insistit Caritatis Columna? Bonitati: an-
mus enim quempiam, quia est bonus: Deum
quia bonus in se est, proximum quia de boni-
tate divinâ participat. Ob duplicem causam, scilicet
quit Bernardus, *Tract de dilig. DEO. DEUM dixerim propter*
seipsum diligendum, sive quia nihil justius, sive quia nihil
fructuosius potest. Meretur amari DEUS propter seipsum, quia
in se

*Infideli, qui etsi nesciat Christū, scit tamen seipsum. Clamat nempe
 intus ei innata, & nō ignota rationi iustitia, quia ex toto se illum
 diligere debeat, cui se totum debere non ignorat. Amemus jugi-
 ter DEUM, quia BONUS est: bonus in se, bonus in aliis:
 bonus in præmiis, bonus in pœnis: bonus in Angelis, bo-
 nus in hominibus: bonus in tempore, bonus in æternita-
 te: bonus in Natura, quæ unica; bonus in Personis, quæ
 tres. Est enim BONUS PATER, BONUS FILIUS, BONUS
 SPIRITUS-SANCTVS; Bona Vnitās, Bona Trinitas, quæ
 ut nos bonos faciat, orare non desinamus.*

*Sunt ergo in primâ Columnatione. seu in primâ serie Columnarum
 (accipio enim Columnationem sicut dicimus Contignationem, ex signis
 compositum tabularum) Columnæ tres, Fides, Columna Nubis, Spes,
 Fides; Caritas, Ignis. Columnatio aliōquin apud Architectos, est Co-
 lumnarū extructio Apule lib. 3. Flor. Quid super est ad statuarū meæ
 honorem? pavimento marmoratio? proscenii contabulatio? sce-
 næ columnatio.*

S E R M O II.

SECUNDA COLVMNATIO

Domus Sapientia.

A R T I C U L U S I:

C O L U M N A

Jachin & Booz.

L VSTRANTI Domum Sapientiaē offert se, præ-
 ter hactenus descriptas Columnas, par maxi-
 marum & elegantissimarum, quas sumptu

Ec 2 re-